

Het Grondwettelijk Hof interpreteert de federale antidiscriminatiewetten

Riet Debel *

Het Grondwettelijk Hof deed op 12 februari 2009 uitspraak over een vernietigingsvordering ingesteld tegen de federale antidiscriminatiewetten van 10 mei 2007. De verzoekers wierpen onder meer de strijdigheid met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel, de vrijheid van meningsuiting, en het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel op. Onder voorbehoud van een specifieke interpretatie van sommige bepalingen achtte het Hof de bestreden wetten in overeenstemming met de Grondwet. Het Hof velde nadien nog vier bijkomende arresten over deze materie. Met uitzondering van de overwegingen in het laatste arrest waarin enkele bepalingen van de Antidiscriminatiewet werden vernietigd, sloten deze vier arresten grotendeels aan bij het arrest van 12 februari 2009.

Op 12 februari 2009 velde het Grondwettelijk Hof zijn arrest over de vernietigingsvordering ingesteld tegen quasi alle bepalingen van de wet tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, de wet ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de wet ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen.¹ De bestreden wetten waren onder meer uitgevaardigd ter adequatere omzetting van de Europese richtlijnen en om tegemoet te komen aan de gevolgen van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2004 dat belangrijke bepalingen van de Antidiscriminatiewet van 25 februari 2003 had vernietigd.²

In dit 148 bladzijden tellende arrest bevestigt het Grondwettelijk Hof de grondwettigheid van de bestreden bepalingen, zij het, voor wat sommige bepalingen betreft, onder voorbehoud van interpretatie. Na deze uitspraak velde het Hof nog vier arresten over de federale antidiscriminatiewetgeving.³ Deze vier arresten houden grotendeels de lijn van het arrest van 12 februari 2009 aan. Enkel in het laatste arrest van 2 april 2009 vernietigde het Hof een aantal bepalingen. Daarbij zijn voornamelijk de overwegingen inzake de gesloten lijst

van discriminatiegronden van belang. Aangezien het binnen het bestek van deze bijdrage niet mogelijk is om op alle middelen in te gaan, worden een aantal belangrijke punten uit het basisarrest van 12 februari 2009 belicht, met bijzondere aandacht voor de passages waarin het Hof een voorbehoud maakt. Daarbij aansluitend wordt de overweging inzake de gesloten lijst van discriminatiegronden uit het laatste arrest behandeld.

Machtspositie bepaalt toepassingsgebied antidiscriminatiewetgeving

In het eerste onderdeel van het eerste middel wierpen de verzoekers op dat de bestreden wetten het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel schenden doordat ze het gelijkheidsbeginsel laten doorwerken in de private rechtsverhoudingen.⁴ Door de bestreden wetten worden de burgers volgens de verzoekers net zoals de overheid aan het gelijkheidsbeginsel onderworpen terwijl ze zich in wezenlijk verschillende situaties bevinden en er voor de gelijke behandeling geen redelijke verantwoording bestaat. Zij achtten het discriminatieverbod redelijk verantwoord ten aanzien van de overheid, maar niet ten aanzien van de burgers omdat die in tegenstelling tot de overheid geen regelgevende functie hebben waarbij ze het algemeen belang moeten dienen, noch over het geweldmonopolie of belastingbevoegdheid beschikken.

Het Grondwettelijk Hof bevestigt dat het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel niet enkel verbiedt dat vergelijkbare personen verschillend worden behandeld, maar ook dat personen die zich ten aanzien van een bestreden maatregel in wezenlijk verschillende situaties bevinden op identieke wijze worden behandeld zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat. Het Hof stelt echter dat de door de verzoekers aangehaalde specifieke kenmerken van de overheid niet bepalend zijn voor de toepassing van het discrimi-

* Riet Debel is assistente aan de vakgroep Grondwettelijk recht, UGent.

1 Wet 10 mei 2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, BS 30 mei 2007, 29.046 (hierna: Wet tot wijziging Racismewet); Wet 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, BS 30 mei 2007, 29.016 (hierna: Antidiscriminatiewet); Wet 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen, BS 30 mei 2007, 29.031 (hierna: Genderwet).

2 Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, Parl.St. Kamer 2006-2007, nr. 51-2720/1, p. 3-13; Wetsontwerp ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, Parl.St. 2006-2007, nr. 51-2722/1, p. 3-13; Wetsontwerp ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen, Parl.St. 2006-2007, nr. 51-2721/1, p. 3-13.

3 GwH 11 maart 2009, nr. 39/2009; GwH 11 maart 2009, nr. 40/2009; GwH 11 maart 2009, nr. 41/2009; GwH 2 april 2009, nr. 64/2009.

4 Art. 5 en 6 Wet tot wijziging Racismewet; Art. 5 en 6 Antidiscriminatiewet; Art. 6 en 7 Genderwet.

minatieverbod. Het gelijkheidsbeginsel is volgens het Hof niet louter een beginsel van behoorlijk bestuur en behoorlijke wetgeving maar een van de grondslagen van een democratische rechtsstaat. Aangezien zowel de overheid als de burgers een machtspositie in het rechtsverkeer kunnen innemen die hen de mogelijkheid geeft om te discrimineren, oordeelt het Hof dat beide zich in een vergelijkbare positie ten aanzien van de antidiscriminatie wetgeving bevinden en acht het de gelijke behandeling in overeenstemming met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel.

Het Hof werd nog in andere middelen gevraagd om over de vergelijkbaarheid van bepaalde categorieën te oordelen. Het Hof hanteert in zijn antwoord telkens het argument van de machtspositie. Zo is het aanvaardbaar op basis van het verschil in machtspositie dat enkel werkgevers en aanbieders van goederen en diensten onder de bestreden wetten vallen en niet werknemers en afnemers van goederen en diensten.

Gesloten lijst van discriminatiegronden

In het tweede middel wierpen de verzoekers op dat de gesloten lijst van discriminatiegronden in de Antidiscriminatie wet het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel schendt.⁵ Een gesloten lijst voert volgens hen een onderscheid in tussen personen die het slachtoffer zijn van discriminatie op basis van de door de bestreden wetten verboden gronden en personen die op basis van andere gronden gediscrimineerd worden. Het Hof is van oordeel dat het tot de bevoegdheid van de wetgever behoort om de discriminaties op gronden die hij het meest verwerpelijk acht, nadrukkelijk te bestrijden. De wetgever schendt dan ook het gelijkheidsbeginsel niet wanneer hij de discriminatiegronden uit de Europese discriminatierichtlijnen overneemt en er een afwijkende procedure voor voorziet. Hij kan er zelfs gronden aan toevoegen indien hij daarvoor dezelfde bescherming noodzakelijk acht. Daarnaast leidt het Hof uit het vernietigingsarrest van 2004 af dat een gesloten lijst noodzakelijk is opdat de strafbepalingen in de bestreden wet aan het wettigheidsbeginsel in strafzaken zouden voldoen. Tenslotte acht het Hof het verschil in sancties voor discriminaties die onder de bestreden wetten vallen en discriminaties die er niet onder vallen niet onevenredig. Een discriminatie op basis van een andere grond maakt volgens het Hof immers sowieso

een fout uit die op basis van artikel 1382 e.v. B.W. tot een schadevergoeding kan leiden. Bovendien kan de rechter een discriminerend contractueel beding op grond van art. 6, 1131 en 1133 BW nietig verklaren omdat dergelijk beding indruist tegen de openbare orde. Het Hof bevestigt hier expliciet de voornamelijk in de rechtsleer uitgewerkte theorie volgens dewelke het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel via het leerstuk van de aansprakelijkheid en meer algemeen via begrippen als 'openbare orde', 'zorgvuldigheidsplicht', 'goede zeden' en 'goede trouw' in de verhoudingen tussen burgers onderling zou kunnen doorwerken.⁶

De visie van het Grondwettelijk Hof in dit arrest is niet onverzoenbaar met de redenering in het vernietigingsarrest van 2004, zelfs al had het Hof in het arrest van 2004 net wel de gesloten lijst van discriminatiegronden uit de Antidiscriminatie wet van 2003 vernietigd. De federale wetgever had in de wet van 2003 bewust de gronden 'politieke overtuiging' en 'taal' uit de gesloten lijst van discriminatiegronden weggelaten.⁷ Het Hof achtte die gesloten opsomming in strijd met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel en hield daarbij voornamelijk rekening met het door de wetgever vooropgestelde doel alle vormen van discriminatie te bestrijden. Het Hof oordeelde dat er geen enkele verantwoording was voor het feit dat een slachtoffer van discriminatie op grond van politieke overtuiging of taal niet van de beschermingsmaatregelen van de wet kon genieten en vernietigde de woorden die de discriminatiegronden beperkten. Daardoor werd de bestreden wet van toepassing op alle discriminaties ongeacht de grond waarop ze gebaseerd waren.⁸ De vernietiging van die woorden was de enige mogelijkheid om de uitsluiting van de gronden 'politieke overtuiging' en 'taal' ongedaan te maken en impliceert dus niet noodzakelijk dat het Hof enkel een open lijst aanvaardbaar achtte.⁹ De Antidiscriminatie wet van 2007 is daarentegen niet opgesteld met het doel alle discriminaties weg te werken, maar, zoals hoger reeds aangehaald, onder meer om tegemoet te komen aan de nadelen die uit de open discriminatiebepaling voortvloeiden, zoals het gebrek aan rechtszekerheid en het schenden van het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel. Om die redenen kon de wetgever volgens het Hof een afwijkende procedure voorzien voor discriminatie op basis van limitatief opgesomde gronden.

In het arrest van 2 april 2009 bevestigt het Hof enerzijds dat het principe van een gesloten lijst van discrimi-

⁵ Art. 3 Antidiscriminatie wet.

⁶ F. De Ly, "Het gelijkheidsbeginsel in het contractenrecht", RW 1991-1992, 1141-1160; K. Rimanque en P. Peeters, "De toepasselijkheid van grondrechten in de betrekkingen tussen private personen. Algemene probleemstelling" in K. Rimanque (ed.), *De toepasselijkheid van de grondrechten in private verhoudingen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1982, 1-33; D. Van Heuven, "Enkele beschouwingen over het gelijkheidsbeginsel", RW 1990-91, (585) 595; A. Van Oevelen, "Schade en schadeloosstelling bij de schending van grondrechten door private personen" in K. Rimanque (ed.), *De toepasselijkheid van de grondrechten in private verhoudingen*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1982, 421-461.

⁷ Art. 2, §1 Wet 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, BS 17 maart 2003.

⁸ GwH 6 oktober, nr. 157/2004, overw. B.10-B.15.

⁹ Zie ook Wetsontwerp ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, Parl.St. 2006-2007, nr. 51-2722/1, p. 14-17.

minatiegronden verenigbaar is met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel. Anderzijds acht het Hof het niet redelijk verantwoord dat de grond 'syndicale overtuiging' niet in de gesloten lijst is opgenomen. Het Hof verwijst hierbij naar de memorie van toelichting waarin wordt gesteld dat een gesloten lijst aanvaardbaar is op voorwaarde dat geen enkel belangrijk criterium wordt weggelaten. Volgens de wetgever is een criterium belangrijk indien het uitdrukkelijk wordt vermeld in een instrument voor de bescherming van de mensenrechten.¹⁰ Hoewel de syndicale vrijheid in verschillende internationale mensenrechtenverdragen is opgenomen, achtte de wetgever het niet noodzakelijk om deze grond in de lijst op te nemen. De slachtoffers van discriminatie op basis van syndicale overtuiging konden zich immers op andere beschermingsmechanismen, zoals deze opgenomen in de collectieve arbeidsovereenkomsten, beroepen. Het Hof acht deze mechanismen echter niet evenwaardig aan de mechanismen voorzien in de bestreden wet en vernietigt de artikelen 3 en 4, 4^a van de wet *in zoverre zij onder de daarin vermelde discriminatiegronden niet de syndicale overtuiging beogen*. Het Hof stelt daarbij dat, in afwachting van een wetgevend optreden, rechters bij wie burgerlijke vorderingen met betrekking tot een discriminatie op grond van syndicale overtuiging zijn ingediend, de gedeeltelijk vernietigde bepalingen kunnen toepassen met inachtneming van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Omwille van het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel is dit echter niet mogelijk in strafzaken.

Toepassing forfaitaire schadevergoeding beperkt

De drie bestreden wetten bevatten de mogelijkheid voor het slachtoffer van een discriminatie om voor de morele schade een forfaitaire schadevergoeding te vorderen van de persoon die het discriminatieverbod heeft geschonden.¹¹ Die bepaling komt erop neer dat de schadevergoeding op 1300 euro wordt vastgesteld, maar dat bedrag wordt verminderd tot 650 euro indien de dader kan aantonen dat de betwiste discriminerende behandeling ook op niet-discriminerende gronden getroffen zou zijn. De rechter kan in dat geval echter toch besluiten tot het toekennen van 1300 euro omwille van andere omstandigheden, zoals de bijzondere ernst van de geleden morele schade.¹² Om tot een schadevergoeding van minstens 650 euro veroordeeld te worden is het met andere woorden voldoende dat zich onder de redenen waarop een bepaalde handeling is gesteund een door de wetten verboden discriminatiegrond bevindt en de handeling niet gerechtvaardigd is.

De verzoekers oordeelden dat deze artikelen onder meer een schending van het eigendomsrecht uitmaakten. Deze bepalingen maken het volgens hen voor de rechter immers mogelijk op willekeurige basis, zonder enige band met de effectief geleden schade, een schadevergoeding toe te kennen. Het Hof stelt dat deze bepaling in die zin moet worden uitgelegd dat een schadevergoeding enkel toegekend kan worden indien er effectief een discriminatie heeft plaatsgevonden. Bovendien kon de wetgever volgens het Hof beslissen dat een discriminatie voor een slachtoffer morele schade teweegbrengt en die doen vergoeden met een forfaitaire schadevergoeding. De verzoekers stelden daarnaast dat een persoon tot de forfaitaire schadevergoeding veroordeeld kan worden, zelfs indien die persoon zijn onschuld heeft aangetoond. Het Hof weerlegt dit argument door opnieuw te verwijzen naar het feit dat er effectief een discriminatie moet hebben plaatsgevonden.

Strafbaarstelling opzettelijke discriminatie

De verzoekende partijen oordeelden dat de handelingen die, wat de strafbepalingen betreft, onder het begrip 'discriminatie' vallen te vaag omschreven zijn en dat het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel aldus is geschonden. Meer bepaald zouden de begrippen 'opzettelijke directe discriminatie', 'opzettelijke indirecte discriminatie', 'opdracht tot discrimineren', 'intimidatie op grond van de beschermde criteria' en 'de weigering tot het maken van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap' onvoldoende duidelijk zijn.¹³ Volgens het Hof is aan het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel voldaan wanneer de rechtzoekende, op basis van de bewoordingen van de strafbepaling en eventueel met behulp van de rechtspraak daaromtrent, kan weten welke handelingen en welke verzuimen zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid veroorzaken.

Wat het begrip 'opzettelijk directe discriminatie' betreft, oordeelt het Hof dat de rechtvaardigingsgronden een essentieel onderdeel van dit begrip uitmaken. Het Hof gaat dan ook na of die rechtvaardigingsgronden voldoende duidelijk zijn geformuleerd. De beoordeling die een rechter moet maken wanneer de verweerder opwerpt dat het verschil in behandeling een objectieve en redelijke verantwoording heeft, is volgens het Hof gelijkaardig aan de toetsingscriteria die door de nationale en internationale rechtscolleges zijn ontwikkeld voor een toetsing aan het gelijkheidsbeginsel. Bovendien is er een opzet vereist zodat er voor wat betreft de strafrechtelijke bepalingen slechts sprake is van directe

¹⁰ Wetsontwerp ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, Parl.St. 2006-2007, nr. 51-2722/1, p. 16-17.

¹¹ Voor de schadevergoeding wegens discriminatie in het kader van de arbeidsbetrekkingen of van de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid geldt een andere regeling.

¹² Art. 16 Wet tot wijziging Racismewet; Art. 18 Antidiscriminatiewet; Art. 23 Genderwet.

¹³ Art. 19 Wet tot wijziging Racismewet; Art. 21 Antidiscriminatiewet; Art. 26 Genderwet.

discriminatie indien een direct onderscheid op grond van een beschermd criterium niet objectief en redelijk is te verantwoorden en daarbij wordt aangetoond dat de beklagde wetens en willens heeft gehandeld. Hieruit besluit het Hof dat de gebruikte terminologie voldoende duidelijk is. Ook de limitatief opgesomde specifieke rechtvaardigingsgronden worden door het Hof als voldoende duidelijk beschouwd. Daarbij kan nog worden opgemerkt dat het Hof het toepassingsgebied van de specifieke rechtvaardigingsgrond in art. 13 van de Antidiscriminatiewet verder verduidelijkt en onder voorbehoud van die interpretatie de bepaling in overeenstemming met het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel acht. 'Beroepsactiviteiten' dienen in zijn interpretatie begrepen te worden als 'de arbeidsbetrekkingen, de aanvullende regelingen voor sociale zekerheid en het lidmaatschap van professionele organisaties'. Het kan dus gesteld worden dat de bewoording van deze bepaling een enigszins ruime interpretatie krijgt.

Ook met betrekking tot het begrip opzettelijke indirecte discriminatie, onderzoekt het Hof de rechtvaardigingsgronden. Het Hof bepaalt daarbij dat er slechts van opzettelijke indirecte discriminatie sprake is wanneer een handeling, die niet gebaseerd is op een verboden grond, een categorie van personen gekenmerkt door een verboden grond, bijzonder kan benadelen. Bovendien is vereist dat de auteur van de handeling op het ogenblik van het stellen van de handeling wist en wilde dat die categorie van personen hierdoor zou worden benadeeld, zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestond. Het Hof oordeelt dat in die lezing de bepaling voldoende duidelijk is. Dit betekent dat een handeling die niet gegrond is op een verboden discriminatiegrond en onbedoeld een nadelig effect heeft op een groep personen gekenmerkt door een verboden grond, niet onder de strafrechtelijke bepaling kan vallen.

Volgens het Hof zit ook in de begrippen 'opdracht tot discrimineren', 'intimidatie' en 'weigering tot het maken van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap' de vereiste van opzet vevat. Opdat een opdracht tot discrimineren onder de strafrechtelijke bepalingen van de bestreden wetten zou vallen, dient aangetoond te worden dat de persoon die de opdracht tot discrimineren geeft, weet dat het onderscheid dat een andere persoon in zijn opdracht maakt niet objectief en redelijk verantwoord is. De bepaling is volgens het Hof dan ook in overeenstemming met het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel. Hetzelfde geldt voor het begrip 'intimidatie'. Het Hof stelt dat het begrip intimidatie in de zin van 'belagen' in zijn gewone betekenis verwijst naar het onrechtmatig gedrag, met name door vernederingen en bedreigingen, dat een persoon arglistig en herhaaldelijk aanneemt ten aanzien van een andere persoon om die te destabiliseren. Hieruit leidt het Hof

af dat een persoon pas strafrechtelijk vervolgd kan worden indien aangetoond wordt dat de dader dergelijk gedrag willens en wetens stelde. In die lezing acht het Hof het begrip voldoende duidelijk. Het Hof herhaalt deze redenering tot slot met betrekking tot het begrip 'weigering tot het maken van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap'. Een veroordeling is slechts mogelijk indien de vervolgende partij aantoonde dat de beklagde de redelijke aanpassingen niet wilde doen, dat die aanpassingen in concreto niet onevenredig zijn en dat de beklagde zich ervan bewust was dat hij die aanpassingen moest doen.

Uit het voorgaande blijkt dat het voor de overeenstemming met het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel essentieel is dat enkel *opzettelijke* discriminatoire handelingen onder de strafrechtelijke bepalingen van de bestreden wetten vallen. Het bewijzen van opzet houdt in dat aangetoond dient te worden dat de verweerder wist dat zijn handeling een strafbare discriminatie uitmaakt en dat hij die handeling ook wou stellen. Dit bewijs houdt met andere woorden in dat de strafrechtelijke bepalingen die voor interpretatie vatbaar zijn, alvast voor die specifieke handeling in hoofde van de verweerder voldoende duidelijk waren. Aangezien het gaat om het bewijzen van een mentale gesteldheid zal het bewijs in de meeste gevallen niet zo eenvoudig geleverd kunnen worden.

Bijzonder opzet en de vrijheid van meningsuiting

In de bestreden wetten wordt ook het aanzetten tot discriminatie, segregatie, haat of geweld jegens een persoon of groep strafbaar gesteld.¹⁴ De verzoekers voerden onder meer aan dat deze bepalingen de vrijheid van meningsuiting schenden. Het Hof oordeelt dat deze bepalingen noodzakelijk zijn in een democratische samenleving aangezien verschillende internationale normen, waaronder artikel 4 van het Internationaal Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, de noodzaak formuleren om discriminaties te bestrijden en zelfs eventueel strafbaar te stellen. Bovendien gaat het om strafrechtelijke en dus niet om preventieve beperkingen, die bij wet zijn vastgelegd. Tot slot stelt het Hof dat de term "aanzetten" in de gebruikelijke betekenis slaat op "aansporen om iets te doen, aanstoken", waaruit afgeleid kan worden dat er in hoofde van de persoon die aanzet bijzonder opzet aanwezig dient te zijn. De vereiste van bijzonder opzet verschilt van de hierboven aangehaalde vereiste van gewoon opzet doordat bij bijzonder opzet bewezen moet worden dat diegene die de strafbare handeling heeft gesteld te kwader trouw handelde.¹⁵ Met betrekking tot de bestreden bepaling komt bijzonder opzet er op neer dat de handeling bewust wordt gesteld met

¹⁴ Art. 20 Wet tot wijziging Racismewet; Art. 22 Antidiscriminatiewet; Art. 27 Genderwet.

¹⁵ C. Van den Wyngaert, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 1999, 269-270.

het doel dat er discriminatie, segregatie, haatdragend of gewelddadig gedrag zou plaatsvinden. Bij gewoon opzet daarentegen volstaat het dat de dader de strafbare handeling wetens en willens heeft gepleegd.

Een gelijkaardige redenering wordt gevolgd ten opzichte van het artikel dat het verspreiden van denkbare beelden die gegrond zijn op rassuperioriteit of rassenhaat strafbaar stelt.¹⁶ Deze bepaling werd door de verzoekers eveneens strijdig geacht met de vrijheid van meningsuiting. Het Hof haalt ook in dit verband artikel 4 van het Internationaal Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie aan. Daarbij vermeldt het Hof de toelichtende verklaring van België bij het Verdrag waarin wordt gesteld dat België zich slechts door de verplichtingen van artikel 4 verbonden acht in zoverre ze conform met de vrijheid van meningsuiting worden geïnterpreteerd.¹⁷ Het Hof oordeelt dat deze bepaling noodzakelijk is in een democratische samenleving en beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte. Bovendien acht het Hof de inmenging in de vrijheid van meningsuiting evenredig omdat zowel uit de parlementaire voorbereiding als uit de terminologie van de bepaling, nl. 'verspreiden' in de zin van alom bekendmaken, 'rassenhaat' en 'rassuperioriteit' de vereiste van bijzonder opzet kan worden afgeleid.¹⁸ Daar leidt het Hof uit af dat uitingen van kunst en wetenschap buiten het verbod van deze bepaling vallen. Onder voorbehoud van deze interpretatie acht het Hof het artikel in overeenstemming met de vrijheid van meningsuiting. Toch enigszins opmerkelijk is dat het Hof met deze bewoording impliciet lijkt te stellen dat uitingen die wel aan de voorwaarden van de bepaling voldoen geen wetenschap of kunst kunnen uitmaken. De begrippen 'wetenschap' en 'kunst' lijken daarmee een strafrechtelijke en morele afbakening te krijgen.

Strafbaarstelling behoren tot of medewerking verlenen aan een groep of vereniging

In de Antiracismewet werd ook een bepaling opgenomen die het behoren tot of het medewerking verlenen aan een groep of een vereniging bestraft, indien die groep of vereniging kennelijk en herhaaldelijk discriminatie of segregatie wegens een van de beschermde criteria verkondigt.¹⁹ Aangezien het begrip 'verkondigen' als 'aanzetten tot' begrepen dient te worden, besluit het Hof dat de groep of vereniging zelf strafbaar moet zijn wegens het aanzetten tot discriminatie of segregatie op grond van een beschermd criterium opdat een

persoon wegens zijn lidmaatschap of medewerking bestraft kan worden. Hoewel het Hof dit niet expliciet zo formuleert, impliceert dit, zoals hierboven uiteengezet, dat er in hoofde van die groep of vereniging een bijzonder opzet bewezen dient te worden. Het Hof ziet in deze bepaling geen schending van het strafrechtelijk wettigheidsbeginsel aangezien uit de terminologie van de bepaling ('kennelijk en herhaaldelijk propageren') blijkt dat het voor een persoon onmiddellijk duidelijk moet zijn dat de groep waartoe hij behoort of waaraan hij zijn medewerking verleent, het maken van een ongerechtvaardigd onderscheid propageert. Hoewel het Hof stelt dat de groep zelf strafbaar moet zijn, is het niet vereist dat de groep effectief wordt vervolgd, persoonlijk schuldig wordt geacht of veroordeeld.

Het Hof oordeelt bovendien dat deze bepaling in overeenstemming met de vrijheid van vereniging en de vrijheid van vergadering is. De inmenging in die vrijheden is volgens het Hof evenredig aangezien de bepaling het voortbestaan van een vereniging niet verhindert, noch de mogelijkheid tot vergaderen beperkt. Zonder te willen stellen dat de beperking onevenredig zou zijn, kan toch de vraag gesteld worden of dit laatste argument van het Hof niet louter hypothetisch is. Het is immers erg waarschijnlijk dat personen die omwille van een lidmaatschap tot of medewerking aan een groep vervolgd worden, of tot het besef komen dat zij kunnen vervolgd worden, hun lidmaatschap of medewerking zullen stopzetten. Een groep of vereniging zonder leden kan de vrijheid van vergadering en vereniging slechts theoretisch uitoefenen.

Conclusie

De verschillende vernietigingsberoepen tegen de wetten van 2007 tonen aan dat de antidiscriminatiewetgeving nog steeds niet onbetwist is. Het Grondwettelijk Hof vernietigt weliswaar een aantal bepalingen van de Antidiscriminatiewet, maar acht de federale antidiscriminatie wetten voor het overige in overeenstemming met de grondwettelijke rechten en vrijheden mits een aantal bepalingen op een specifieke manier geïnterpreteerd worden. Door op bepaalde punten een voorbehoud van interpretatie te maken heeft het Hof een aantal bepalingen verduidelijkt en tegelijk de door de wetten aan de rechter verleende beleidsvrijheid enigszins beperkt. Deze arresten zouden aldus het (voorlopige) eindpunt kunnen betekenen van de juridische betwistingen over de antidiscriminatie wetgeving.

¹⁶ Art. 21 Wet tot wijziging Racismewet.

¹⁷ Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie van 7 maart 1966, BS 11 december 1975, 15.791. Het dient opgemerkt te worden dat het Hof deze toelichtende verklaring niet vermeldt in zijn argumentatie betreffende de bepalingen die het aanzetten tot discriminatie of segregatie, haat of geweld jegens een persoon of groep strafbaar stellen.

¹⁸ Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, Parl.St. Kamer 2006-2007, nr. 51-2720/9, p. 63.

¹⁹ Art. 22 Wet tot wijziging Racismewet.